

Az 1982 január-februári meteorészlelési anyag feldolgozásának részeként az említett két hónap alatt 16 kisebb-nagyobb rajt sikerült azonosítanunk az észlelésekből. Elkészültek valamennyi rajra a ZHR-számítások is. A jövőben a meteorrajok aktivitásának ilyen objektív jellemzésével is szeretnénk színesíteni a rovatot. /ZHR = Zenithal Hourly Rate - óránként látszó darabszám az adott rajból, ha a radiáns a zenitben lenne, a háttármagnitúdó +6,5 és ha az egész eget látnánk/.

Sajnos a vizsgált két hónapban a kevés megfigyelés miatt kapott "magányos" értékek - összehasonlítás hiányában - nem sokat mondanak. Jól értékelhető és nagy figyelmet érdemlő jelenséget produkált viszont az 1 Quadrantidák meteorraj - ez január, de valószínűleg az egész év legszenzációsabb eredménye.

A Quadrantidák rendkívül érdekes áramlat. A szakirodalom szerint a maximum napja január 3-4., azonban a rajtagok igen keskeny zónában érik a Földet. Ennek köszönhető, hogy a maximum időszak alig 15-20 óra, ekkor viszont igen jelentős aktivitás tapasztalható.

A szakirodalom állításait fényesen igazolta a raj idejének jelentkezése. Január 3-4-én éjjel Vasason, a Mecsek lábánál egy 4 fős észlelőcsoport tudatosan készült a maximum megfigyelésére, és várakozásukat nagy siker koronázta. Az észlelésről részletes beszámolót következő rovatunkban olvashatunk. Előzetesként most csak a raj aktivitására kapott ZHR-értékeket közöljük. A vasasi adatokat félórás bontásokban számoltuk /a nagymennyiségű, megbízható észlelés ezt lehetővé tette/ - valamint hozzávettük ezekhez más észlelők, más éjszakák a rajra vonatkozó észleléseit.

I D Ő S Z A K	UT	Észlelők száma	Határ- mg.	Z H R
1982-01-01/02	00:00-02:30	1	5.5	16.4 ± 4.0
1982-01-02/03	03:00-05:10	1	4.8	10.3 ± 2.4
1982-01-03/04	23:15-23:45	4	6.5	144.9 ± 27.4
	23:45-00:15	4	6.5	277.5 ± 37.8
	00:15-00:45	4	6.5	175.8 ± 28.1
	00:45-01:15	4	6.5	285.7 ± 35.2
	01:15-01:45	4	6.5	199.6 ± 28.0
	01:45-02:15	4	6.2	239.3 ± 33.2
	02:15-02:45	3	6.0	168.8 ± 33.1
	02:45-03:15	2	6.0	284.5 ± 48.1
	03:15-03:45	3	5.9	144.4 ± 28.9
	03:45-04:15	2	5.9	165.1 ± 31.8
1982-01-03/04	23:00-01:00	1	5.8	17.4 ± 3.9

A közölt értékek Hardi Ferenc /Tapolca/, Keszthelyi Sándor Mizser Attila, Ságodi Ibolya, Szász Mária /Vasas/, Süle Gábor /Százhalombatta/ és Tepliczky István /Tata/ észlelőmunkájának eredménye /zárójelben az észlelés helye/. A rajmeghatározások és a ZHR-számítás az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt R-15-ös számítógépén készültek. /A számítások menetéről és a programokról későbbiekben szólunk a Meteor hasábjain/.

Nagyon érdekes, hogy míg Vasason 3-4-én 200 feletti ZHR-t jegyeztek, addig Tapolcán mindössze 17.4 ± 3.9-et. Ennek a meglepő jelenségnek csak az lehet a magyarázata, hogy Hardi lényegesen rosszabb viszonyok között /és egyedül észlelhetett/. Sajnos határmagnitúdót sem jegyzett fel, /a +5.8 csak egy valószínűsített érték/, márpedig a Quadrantidák nagy többsége a tapasztalat szerint halvány. Az is lényegesen csökkenti a ZHR-t, ha az észlelő nem a radiáns irányába tekint, és így a tagok egy részét elszalasztja".

Ez a tipikus példa egyben jól jelzi a ZHR-számítás problematikáját. A ZHR-érték nagyon érzékeny a körülményekre - elsősorban a határmagnitúdóra, de az észlelők számára is.

T.I.

Szimultán időpontok 1982 júniusra

A nyári meleg éjszakák, a vakációzás jó alkalom a meteorészlelésre. Hogy a korábbi évek júniusai mégsem kellően "leészleltek", annak talán az éjszakák rövidege az oka. A kisebb rajokat nemigen említő előrejelzésekből látszólagos "rajszegénység" olvasható ki, pedig ez nincs így. Cáfolatként csak annyit, hogy az angolok /1/ mintegy 80 kisebb-nagyobb rajt jeleznek. Néhány szó a nagyobbakról:

A Scorpius-Sagittaridák hosszan elnyúló aktivitási idejü /V.5. - VII. 5./, rendkívül komplex áramlat június elejei tetőzéssel. A szakirodalomban igen eltérő adatokat adnak meg róla. Pl. a radiáns helyzetére 15:00-20° és 20:00-30° között számos érték olvasható. Hasonlóképpen: a max. idejét jún. 2-17. között jelölik meg. A Hold ezidőtájt fogyóban lesz, így van remény értékelhető észlelések végzésére.

/Júniusi/ Béta Lyridák: Közepes erősségű áramlat, amely maximumát jún. közepén éri el. Az idén nagyon kedvezőek az észlelési körülmények, amit remélhetőleg ki is használunk. A radiáns pozíciója: 18:32+35°.

Június utolsó harmadában sok kisebb raj egyidejű jelentkezése várható. A legjelentősebb ezek közül a Draconidák - amely bár viszonylag gyenge, de tartós, komplex áramlat. Az elmúlt években sok adatot sikerült összegyűjtenünk róla, így további észlelése fontos lenne. /1981. jún. 27-én Kiskunhalason egy 9 fős észlelőcsoport 4,7 óra alatt 20 meteort észlelt a 17:50+54 pontból /2/.

Az alábbi időpontokat a holdfázis, a hétvégék, valamint a Dunántúli Meteorészlelő Hálózat már korábban kiírt szimultán időpontjai /3/ figyelembevételével állítottuk össze. Zárójelben szerepel a várt rajok rövidítése:

KIEGÉSZÍTÉSEK A SARKI FÉNY ÉSZLELÉSÉHEZ

1981. július 25-én 20:55-21:01 UT és 22:55-23:26 UT között kétszer látszott hazánkból sarki fény. A jelenséget legjobban a Bakonyban az A'81 meteortáborban észlelő amatőr csillagászok figyelték meg. Erről a Meteor 1981/9. számának 2-11. oldalán már beszámoltunk, de azóta pótlólag újabb információk érkeztek.

Elsőként a tuskéshegyi megfigyelők névsorát pótoljuk be: Ács Eleonóra, Bodor Béla, Bodor Béláné, Bogara Györgyi, Csiszár Iván, Fodor Antal, Fodor Antalné, Forgács Zoltán, Gere Anita, Gombos György, Gombos Mátyás, Hegedüs Tibor, Horváth Ferenc, Horváth István, Horváth Tibor, Jámbor Andrea, Juhász László, Juracskó András, Kelemen Zsolt, Keszthelyi Sándor, Kovács Andrea, Kovács Apollo András, Kovács Endre, Kovács Géza, Laczik Szabolcs, Majtényi Zsolt, Má dai Attila, Mizser Attila, Mojdisz István, Müller Zoltán, Orosz Mihály, Petrenkó Tibor, Pénzes Sándor, Piriti János, Rohrbacher László, Ruff Mihály, Sáfár József, Ságodi Ibolya, Spányi Péter, Szabó Edit, Szabó Erika, Szakács József, Szász Mária, Tari Attila, Tepliczky István, Tóth Attila, Tóth István, Tóth Sándor, Unyatiszky Zoltán, Vécsy Zoltán, Weisz Csaba, Zenkl Gábor.

A Bakonyban Fodor Antal állókamerás égfényképezést végzett Zenit-E géppel, Helios objektívvel Forte 26 DIN-re. Ezen az éjjelen 23:10-23:20 UT között az É-i horizontra, az UMa vidékére fordította gépét és sikerült a sarki fényt lefényképeznie! A képen az UMa csillagai 6,0 mg határig szépen látszanak, alul a horizont vonala tűnik elő. A kép közepén jól látszik a fénylő, diffúz sarki fény, oszlopaival és fényléseivel. Tudomásunk szerint ez az első hazai sarki fény fotó!

A sarki fényt ezen az estén még két helyről sikerült vizuálisan észlelni.

Bólyban összesen 6 fő /Dalos Endre és a bólyi szakkörösök valamint Hevesi Zoltán/ 20:45-21:15 UT körül több alkalommal is láttak addig és azóta sosem látott fényjelenségeket. Leginkább távoli reflektor fényére hasonlított, amely többször

végigvonul az égbolton. Mindannyiunknak feltűnt, találgatták is, hogy mi lehet ez a furcsa fénylés. Sarki fényre akkor nem gondoltak, csak utólag jutottak erre a véleményre.

Papp János Velencén tartózkodott ezen az estén és Tihanyi Istvánnal észlelt. 20:00 UT körül - a pontos időmérésre nem volt módja - a horizont felett É-i irányban egy halvány, kb. 15 fok magas, 20 fok széles derengést vett észre. Gyanítva, hogy sarki fény, sietett felkészülni a szisztematikus észlelésre és fényképezésre. Mire 5 perc múlva ismét észlelni tudta - a jelenség már eltűnt. Így inkább a tó feletti párán szóródó fénynek hitte. /Rádióamatőr testvére megjegyezte utólag, hogy erős sarki fény lehetett, mert ekkor egészen messzi amatőradókkal tudott Scatter-kapcsolatot létesíteni!/

Végezetül a Meteor 1981/9-ben két dátumadatot helyesbítünk:

- 2. oldalon helyesen: 1970. március 8-án este történt az előző sarki fény.
- 5. oldalon helyesen: 1977. július 13-án és 1979. február 21-én látszott Kósa-Kiss sarki fénye.

KESZTHELYI SÁNDOR

Vasas